

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Зінчук Т. О. Євроінтеграційна перспектива аграрного сектора економіки України: теорія, методологія, практика: дис... д-ра ек. наук: 08.00.03 : [Електронний ресурс] / Т. О. Зінчук. – К., 2009. - Режим доступу : <http://www.dlib.com.ua>.
3. Міщенко І. М. Інноваційна діяльність у сільському господарстві: дис... канд. екон. наук: 08.02.02 : [Електронний ресурс] / І. М. Міщенко. – К., 2005. - Режим доступу : <http://www.dlib.com.ua>.

УДК 334:631

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МОЛОЧНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Сайчук Ю.А., аспірант

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

В статті висвітлено теоретичні аспекти щодо підвищення ефективного функціонування молочного підкомплексу. Зроблено висновок про необхідність створення інтеграційних об'єднань підкомплексу.

In the article theoretical aspects are reflected in relation to the increase of the effective functioning of suckling subcomplex. Drawn conclusion about the necessity of creation of integration associations of subcomplex.

Постановка проблеми. На сучасному етапі здійснення аграрної та земельної реформи, організаційних і структурних трансформацій у вітчизняному агропромисловому виробництві недостатньо вирішеним залишається питання реалізації організаційно-економічного механізму ринкових перетворень, які б забезпечили підвищення економічної ефективності усіх сфер агропромислового комплексу. Це суттєво впливає на функціонування продовольчого ринку, а, відповідно, на забезпеченість населення продуктами харчування та рівень продовольчої безпеки держави.

Поглиблення кризових явищ у сільськогосподарському виробництві негативно вплинуло на розвиток тваринницьких галузей. У складних умовах нині функціонують молочне скотарство та молокопереробні підприємства, знизилися обсяги виробництва молока і молокопродуктів, ефективність переробки і відповідно закупівельні ціни на сировину. Однак, із здійсненням процесів роздержавлення та приватизації підприємств аграрної й переробної сфер АПК, спостерігаються певні тенденції до підвищення ефективності функціонування молокопродуктового підкомплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З названої проблеми слід зазначити, що у процесі здійснення економічних реформ цим питанням приділялася значна увага. Дослідженню теоретико-методологічних проблем переходу аграрного сектора економіки на ринкові засади господарювання присвячені роботи відомих учених - П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Т.Г. Маренич, І.І. Лукінова, О.М. Онищенко, П.І. Гайдуцького,

М.Я. Дем'яненко, В.К. Терещенка, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та ін [1-4]. Ми відмічаємо думку Т.Г. Маренич, що до останнього часу недостатньо вивчаються процеси формування спеціалізованих підприємств, заснованих на основі кооперації та інтеграції [2 с.8]. На результативність виробництва кінцевого продукту підкомплексу суттєво впливає характер економічних взаємовідносин між сільськогосподарськими товаровиробниками сировини та її переробниками. Інтегровані структури мають створити взаємовигідні умови між учасниками по виробництву, переробці та реалізації продукції з метою задоволення потреб населення у високоякісних продуктах харчування. Незважаючи на важливість означеної проблеми вона залишається недостатньо розробленою як у методологічному, так і практичному аспектах. Існуючі підходи до регулювання взаємовідносин між виробниками сировини та переробними підприємствами не забезпечують розподілу рівновеликого прибутку на вкладений капітал. Сільськогосподарські товаровиробники втрачають значну частку прибутку, у формуванні якого брали участь. Ринкова ситуація в Україні вимагає ефективніших організаційно-правових структур, які могли б забезпечити гармонізацію взаємовідносин між усіма учасниками створення кінцевої продукції. Вирішення зазначеної проблеми на основі взаємовигідної співпраці учасників інтеграції набуває пріоритетного значення. У процесі здійснення реформ не було реалізовано ефективних механізмів поєднання інтересів підприємств молокопродуктового підкомплексу.

Постановка завдання. Метою даної статті визначення ефективності виробництва молока в умовах інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Низький рівень організації виробництва, праці та її оплати, зруйнована матеріально-технічна база, відсутність можливості фінансування з місцевого, регіонального і державного бюджетів і фактично повне банкрутство багатьох сільськогосподарських товаровиробників обмежують можливості самостійного вирішення проблеми забезпечення конкурентоспроможності молока і молочної продукції.

Для виконання спеціальних функцій захисту своїх інтересів товаровиробники молока разом із переробними, агросервісними та іншими підприємствами АПК на добровільних засадах можуть створювати кооперативні союзи, багатопрофільні спеціалізовані асоціації сервісного обслуговування галузей скотарства, територіальні технологічні центри для фірмового обслуговування підприємств, а також лізингові компанії для організації довгострокової оренди машин, устаткування та ін.

Найбільш ефективно діючими інтегрованими структурами в молокопродуктовому підкомплексі виявилися ті, в яких головним інтегратором виступає молокопереробне підприємство. Воно оптимізувало сировинну базу відповідно до своїх потужностей за рахунок великих і дрібних аграрних формувань (у тому числі і особистих селянських господарств) та забезпечило товаровиробників молока певними основними й оборотними засобами за їх замовленням.

Позитивним напрямом є створення інтегрованих виробничих структур з ініціативою з боку переробних підприємств, де має місце завершений цикл

– від виробництва молочної сировини та її переробки до реалізації готової продукції. Світова практика показала, що саме такі інтегровані єдині організаційно-правові формування є найперспективнішим напрямом розвитку молочної галузі. Ці об'єднання значною мірою впливають на вироблення і реалізацію стратегії конкурентоспроможності продукції.

Велико товарне виробництво є вигіднішим, оскільки воно здатне запропонувати продукцію з меншими витратами, кращою якістю і широким асортиментом. Незаперечність цього підтверджує зарубіжний досвід роботи інтегрованих структур аграрної сфери економіки.

У власному розумінні слова інтеграція означає організаційне поєднання технологічно пов'язаних між собою різнорідних видів діяльності з притаманними їм функціями з метою виробництва кінцевого продукту і доведення його до споживача, а також досягнення на цій основі вищих економічних результатів. Коли йдеться про агропромислову інтеграцію в широкому розумінні, мають на увазі розвиток виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою, технологічно й об'єктивно орієнтовані на поєднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини. Посилення таких зв'язків є закономірним явищем. У процесі поглиблення суспільного поділу праці сільське господарство самостійно вже не може забезпечувати умови власного відтворення. Це зумовлено тим, що розвиток даної галузі все більшою мірою залежить від промисловості, що поставляє селу необхідні засоби виробництва. Їх питома вага в структурі спожитих матеріальних ресурсів знаходиться в межах 35-38 %, тобто темпи й ефективність розширеного відтворення в сільському господарстві значною мірою залежать від розвитку першої сфери АПК – фондоутворювальних галузей, їх здатності забезпечити його знаряддями і предметами праці в необхідному обсязі, асортименті та якості. З іншого боку, істотно підвищується роль самого сільського господарства в розвитку і поглибленні міжгалузевих зв'язків у межах АПК [8].

Узагальнення стану молочного скотарства в Україні за 1990-2010рр. показало, що поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах скоротилося більш ніж у 10 разів і становить 589 тис. голів, у результаті цього основними виробниками молока стали господарства населення – 80,3% у валовому обсязі. Виробництво молока на душу населення скоротилося з 472 кг у 1990р. до 252кг у 2010р. , а його споживання у 2010 році – до 212 кг, що нижче раціональної норми на 44%.

Групування сільськогосподарських підприємств Харківської області за чисельністю поголів'я корів показало залежність рентабельності виробництва молока від кількості поголів'я. Підприємства, які утримують 126 корів одержують збитки від реалізації молока, а ті, що мають 787 корів досягають 29,2% рентабельності виробництва молока.

Установлено, що економічна ефективність виробництва молока залежить від продуктивності корів. Зростання надою у 3,1 рази з 1572 кг до 4803 кг сприяє зниженню виробничої собівартості 1ц молока на 21% і підвищенню

рівня рентабельності виробництва з мінус 14,5% збитковості до 30,9% прибутковості.

Виявлення залежності продуктивності корів від виробничих витрат на 1 корову в рік показало, що їх збільшення у 2,8 рази – з 1629 грн до 4572 грн забезпечує підвищення продуктивності корів у 3,1 рази – з 1321 кг до 4113 кг, зниження виробничої собівартості 1 ц молока на 13,6% й досягнення 29,3% рівня рентабельності з мінус 5,4% збитковості.

Визначено, що виробнича собівартість 1 ц молока з підвищенням рівня годівлі кормів зменшується, а рівень рентабельності підвищується. При збільшенні витрат кормів на 1 корову за рік у 2,6 рази – з 23,5 до 61,9 ц корм.од виробнича собівартість 1 ц молока зменшується на 6,2%, а рівень рентабельності його виробництва підвищується з 0,1% до 24,5%. Підвищення витрат кормів на 1 ц корм од на 1 корову за рік сприяє зростанню продуктивності корів на 61,3 кг, а збільшення частки концентрованих кормів на 1% збільшує приріст надою молока на 12,8 кг [6].

Висновки. Підвищення рівня інтеграційних зв'язків у молокопродуктовому підкомплексі повинна охоплювати: сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства; переробне підприємство; торговельно-обслуговуючу структуру; розрахунково-консультаційний центр. Процес об'єднання підприємств доцільно проводити на добровільній основі з однаковими економічними можливостями розвитку кожного інтегрованого суб'єкта, а за провідне інтегроване підприємство (інтегратор), доцільно вибирати більш крупні переробні підприємства. У процесі інтеграції слід посилити взаємодію з особистими селянськими господарствами. Формою такої взаємодії є взаємовигідна співпраця, за якої асоціація розширює сировинну базу, а власники особистих селянських господарств, за рахунок залучених джерел, вирішують проблеми постачання і збуту, а також проводять технологічне оновлення матеріальних ресурсів.

Література:

1. Саблук П.Т. Основи організації сільськогосподарського ринку / П.Т. Саблук, Д.Я. Карич, Ю.С. Коваленко. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – 190 с.
2. Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізм економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики) : монографія / Т.Г. Маренич. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 454 с.
3. Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання : монографія / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. - К. : ННЦ ІАЕ, 2001. - 851 с.
4. Юрчишин В. Аграрні перетворення в Україні. Не безальтернативний погляд на проблему / В. Юрчишин. - К. : ДОП ІАЕ УААН, 1999. – 68 с.
5. Економічний довідник аграрника / [Доробот В. І., Зуб Г. І., Кононенко М. П. та ін.] ; за ред. Ю. Я. Лузана, П. Т. Саблука. - К. :Преса України, 2003. - 800 с.
6. Основні показники виробничо-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств Харківської області за 2009 рік : статистичний щорічник. -Харків : Головне управління статистики у Харківській області. – 2010.
7. Андрійчук В. Г. Обґрунтування економічного механізму інтеграції аграрних і агро переробних підприємств / В. Г. Андрійчук. - К. : ІАЕ, 1998. - 380 с.
8. http://uk.wikipedia.org/wiki/Агропромислова_інтеграція.